

СТЕФАН ГЕЧЕВ
ЖАК ПРЕВЕР
1900-1977

chitanka.info

Роден е в Ньойи-сюр-Сен — едно от най-аристократичните предградия на Париж, което не му е пречело още като младеж да се присъедини към тогавашната бедна и весела бохема и да изповяда нещо като индивидуален анархизъм.

Превек се присъединява към групата на сюрреалистите през 1925 г. заедно с няколко приятели, между които брат му Пиер, Марсел Дюамел и младият бретонски художник Ив Танги. Те живеели в една къщурка около Латинския квартал, която за известно време ще стане един от центровете на сюрреалистите заедно с апартамента на Брьотон, недалеч от тях.

Младежите водят весел и шумен живот, прекалено разпуснат според съседите — и може би според Брьотон. Но тяхната веселост е повече израз на младежко лекомислие и това става нещо като „институция“ според Ф. Одуан, автор на книгата „Сюрреалистите“. А „велик майстор“ на тази институция е именно Превек.

Тези, които познават поезията на Превек, пълна с тънки емоции, полуприкрити зад фасадата на добре изградени и организирани думи, без да се усеща, че поетът се е старал да прилага такава организация, навярно ще се учудят, че е могъл да бъде „цар“ на хумора в тази компания. Но ако допълним, че Превек е изричал най-веселите си или хапливи фрази с безстрастното лице на един Бъстър Кийтън, можем да си представим, че и в двата случая Превек крие емоционалността си зад привидното безстрастие.

Мнозина изследователи противопоставят свободната и весела атмосфера в „центъра“ Превек на интелектуалното и моралното потисничество, упражнявано от Брьотон над неговите следовници. Това е отчасти вярно, но и доста преувеличено. Въпросът е, че докато Брьотон държи да се спазват стриктно правилата на творчество и на поведение, приети от сюрреалистите, Превек и неговите приятели са били с много по-широки възгледи и по отношение на морала, и на творческия процес. Те се ориентирали към „по-народни изразни средства“ (А. Тирион). Този именно стил е залегнал по-късно в основата на творчеството на Превек. Това навярно не се е харесвало особено на Брьотон, макар че нямаме преки данни. Но че нещата между двете „крила“ не са вървели гладко, проличава в 1930 г. след обнародването на Втория манифест на сюрреализма, в който Брьотон се разправя — къде по-тактично, къде доста грубо — с онези негови

довчерашни приятели, които по различни причини не са последвали него, Арагон, Елюар и другите в присъединяването им към Френската компартия. Знаем и отговорите на „отлъчените“: памфлета „Един труп“, текста на Арто и Манифеста на Деснос — всички напоени с внезапно избухнала злоба на потискани от строг учител ученици. В своя Манифест Брьотон не споменава нито дума за Превер, който също се откъсва от групата. Може би защото дотогава Превер не е написал нито ред. И толкова по-странно е, че той също обнародва един текст (първото му печатно произведение) срещу Брьотон, озаглавен „Смъртта на един господин“. В него Превер дава такава характеристика на Брьотон: „(...) Един ден той крещеше срещу свещениците, на другия се смяташе за владика или за папа в Авиньон, заминаваше, за да иде да види, и се връщаше след няколко дни по революционер от всякога, а скоро след това плачеше от яд, че на 1 май не могъл да вземе такси, за да прекоси площад Бланш. (...) Понякога глупостта покриваше лицето му. Той се досещаше, защото беше хитрец, и тогава се криеше зад главни букви — Любов, Поезия, Чистота... Уви, контрольорът в двореца на Миражите, продупчвачът на билети, великият инквизитор, изложителят на сънища вече не съществува, нека престанем да говорим за него.“

Има една снимка на Превер от тази епоха: слаб, строен младеж с безизразно лице, облечен в моден костюм с кърпичка в джобчето и цигара между пръстите — доста снобска поза за младеж, който е толкова самоуверен, че няма нужда да го показва. Това е забележително, защото, както споменах, дотогава Превер не е публикувал нито един текст. Той започва да прави това след като скъсва със сюрреалистите, през тридесетте години, без да издава отделна книга. Първата излиза едва след войната, в 1946 г., а втората — „Думи“ — в 1948 г. В нея е събрал всичко публикувано дотогава. По-късно излизат „Спектакъл“ (1951), „Големият пролетен бал“ и „Дъжд и слънце“ (1955). Най-голям успех е имала безспорно стихосбирката „Думи“, била е бестселър дълго време — нещо, което не се е случвало през този век с нито една поетична книга във Франция, с изключение на „Ти и аз“ на Пол Жиралди. Този успех се дължи, разбира се, на неговата поезия — достъпна и модерна, емоционална и сатирична едновременно. Дължи се и на хубавата музика, написана по негови стихотворения от композитора Жозеф Козма, и не на последно място

на известността, която Превер си създаде като сценарист и автор на диалозите на такива прекрасни филми като „Вечерни гости“, „Децата на рая“ и пр.

Но с какво Превер може да бъде, ако не причислен към сюрреалистите като сюрреалист, то поне смятан за техен спътник? Взел ли е нещо от техните методи и поетика? Изследвачите са напълно единодушни. „Като поет той е запазил от сюрреализма духа на протест, стигащ до анархизъм, вкуса към каламбура, черния хумор, странните съчетания на думи и неща.“ (Жан Русло); "От 1926 до 1929 г. поведението на сюрреализма се прояви най-блестящо с предизвикателството към конвенционалното общество и с отказ от всякакъв компромис. Първите му текстове, особено гръмоподобният "Опит за описание на една вечеря на глави в „Пари-Франс“ „, носят явните белези на сюрреалистичния черен саркастичен хумор“ (Жозе Пиер).

Но има и съществени елементи, които го отделят от сюрреализма. На първо място — отказът му от богатата, понякога прекалено пищна метафора, която е един от основните белези на поезията на повечето сюрреалисти. Макар понякога, особено в първите му произведения, да се забелязват моменти на автоматично писане, то не е негов обикновен метод. С течение на годините Превер си изработва свой начин на писане: голяма въздържаност в употребата на епитети — той си служи главно със съществителни и глаголи, което води често до външна студенина, под която тече обаче силен емоционален поток; достъпност на израза, поне външно, макар че различните подтекстове не се откриват винаги лесно. Не, тази поезия, станала толкова популярна, в никакъв случай не е „лесна“. Тя по-скоро отговаря на разбирането за поезия на немалък брой хора, обичащи поезията, но нежелаещи да изразходват големи усилия за консумирането на твърде сложната френска поезия още от времето на Маларме.

Дълги години Превер и Брьотон са живели разделени със стотици мили духовна дистанция. И трябваше да мине много време, през което Превер е търсил „истински деца на земята“, за да ги намери в „лицето на Андре Брьотон и Пол Елюар“.

И трябваше да минат още няколко години, когато Превер, силно развълнуван, ще застане пред трупа — истински този път — на

някогашния си приятел и враг и целувайки го по челото, ще му поиска така може би прошка за една несправедливост, която времето не можа да изтрие.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.